HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאי איצטרובלין תורניתא ורמינהו הוסיפו עליהן אלכסין ואיצטרובלין מוכססין ובנות שוח ואי סלקא דעתך איצטרובלין תורניתא תורניתא מי איתא בשביעית [א](והתנן) [ב][1]זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא אמר רב ספרא פירי דארזא וכן כי אתא רבין א"ר אלעזר פירי דארזא: בנות שוח: [ג]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן תאיני חיוראתא: ופטוטרות: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בפטוטרותיהן שנו: לבונה: אמר רבי יצחק אמר ר"ש בן לקיש לבונה זכה תנא [ד][ב]ומכולן מוכרין להן חבילה וכמה חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשה מנין וליחוש דלמא אזיל ומזבין לאחריני ומקטרי [ה]אמר אביי [1]אלפני מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן: ותרנגול לבן: א"ר יונה א"ר זירא אמר רב זביד ואיכא דמתני אמר ר' יונה אמר ר' זירא תרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן תרנגול לבן למי אסור למכור לו תרנגול לבן תנן רבי יהודה אומר מוכר הוא לו תרנגול לבן בין התרנגולין היכי דמי אילימא דקאמר תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי אפילו בין התרנגולין נמי לא אלא לאו דקא אמר תרנגול למי ואפילו הכי לרבי יהודה בין התרנגולין אין בפני עצמו לא ולת"ק אפילו בין התרנגולין נמי לא אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון דאמר זה וזה תניא נמי הכי [ו]אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן אבל אם אמר זה וזה מותר ואפילו אמר תרנגול זה עובד כוכבים שעשה משתה לבנו או שהיה לו חולה בתוך ביתו מותר [ז](והתניא) [ח]עובד כוכבים שעשה משתה לבנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד אותו היום ואותו האיש מיהא אסור אמר רב יצחק בר רב משרשיא בטווזיג תנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור מאי סתמן ומאי פירושן אילימא סתמא דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים

לא

תורניתא. מין ארז והיא שטה כדאמר בר"ה (דף כג.): **הוסיפו עליהן.** לענין שביעית: **כל שאין לו עיקר.** להתקיים בארץ בימות הגשמים כגון קישואין ודילועין וכיוצא בהן: **אין לו שביעית.** ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצווה להפקירן: **פירי דארזא.** גלנ"ט: **בפטוטרותיהן שנו.** פטוטרות דמתני' לאו מין הוא באפי נפשיה אלא ה"ק אין מוכרין להן כל אלו איצטרובלין ובנות שוח בעוקציהן לפי שתולין אותן בפני עבודת כוכבים ודרכן לעובדן בכך: **לבונה זכה.** מין לבונה היא: **שלשה מנין.** משקל שלשת מנין דהא ודאי לסחורה קא מכוין: **אלפני מפקדינן.** על לפני עור אנו מצווין שלא ליתן מכשול בדבר האסור לו וכל הני דאסרינן לזבוני להו משום לפני עור לא תתן מכשול ט) (א) דבן נח מוזהר על עבודת כוכבים י): **אלפני דלפני.** כגון הכא דהאי ודאי לאו לעבודת כוכבים קבעי ומשום דלא ליזדבן איהו לאחריני (ב) ומקטרי לא מפקדינן למיסר: **מותר למכור לו.** לעובד כוכבים תרנגול לבן כיון דלא אידכר לבן לאו לעבודת כוכבים קבעי: **אילימא דאמר תרנגול לבן נמי.** וא"ל ישראל לא מזבנינא לך אלא בהדי אחרינא: **אפילו בין התרנגולין נמי לא.** דהא גלי דעתיה דלעבודת כוכבים קבעי ליה וניחא ליה דליזבון שאר התרנגולין בשביל הלבן: **הכ"ע דאמר זה וזה.** מתני' דלר' יהודה בפני עצמו לא ולת"ק לגמרי אסור כגון דמעיקרא אדכר לבן ושחור ואדוס הלכך לבן לרבי יהודה בפני עצמו אסור כיון דמעיקרא אדכר והשתא שקיל לבן ואזיל ליה מעיקרא נמי איכוין ללבן והאי דאדכר שחור איערומי איערים דידע הוא דאי שאיל לבן לחודיה לא זבין ליה ישראל ובין התרנגולין מותר דמיגו דשחור לאו לעבודת כוכבים לבן נמי לאו לעבודת כוכבים ורבנן אפילו בין תרנגולין נמי אסור הואיל דקתבע לבן ומיהו תרנגול סתמא בין לר' יהודה בין לרבנן מותר למכור לו תרנגול לבן כרבי זירא: **תניא נמי הכי.** כדתרגמא רב נחמן דבאומר זה וזה פליגי: **אימתי.** תרנגול לבן אסור למכור: **בזמן שאמר תרנגול זה לבן.** מכור לי והאי זה לאו דוקא: **אבל אמר זה וזה.** אינו מותר למכור לו אלא שניהם יחד. אלמא רבי יהודה בדאמר זה וזה קאי ומשום הכי בפני עצמו לא הואיל ואמר לבן ומדרבי יהודה נשמע לרבנן: **ואפילו אמר תרגגול זה לבן.** אם היה עובד כוכבים שעושה משתה לבנו או שיש לו חולה בתוך ביתו: **מותר.** דלסעודתו קבעי ליה משום נוי ולחולה נמי קבעי ליה משום רפואה: **אינו אסור.** לשאת ולתת עמו אלא אותו היום משום דמקריב הוא היום לעבודת כוכבים ואזיל השתא ומודה: **בטווזיג.** האי משתה דקתני מותר למכור לו תרנגול לבן לאו במשתה חופת בנו דהא ודאי לתקרובת עבודת כוכבים קבעי ליה אלא במשתה של מריעות שעושין הנערים זה עם זה וקורין קמפרוייש"א דלא חשיב כולי האי שיקריבו לעבודת כוכבים:

לאו

תורניתא (ג). פ"ה מין ארז כדאמרי' בר"ה (כג. ושם) בעשרה מיני ארזים שטה תורניתא וקשיא דבסמוך פריך מההיא וכל שאין לו עיקר ופ"ה שאין לו עיקר מתקיים בארץ בימות הגשמים ואי תורניתא ארז הוא הא יש לו עיקר מתקיים ועוד קשיא לפירושו הרי תבואה דאין לה עיקר בימות הגשמים ויש לה שביעית ועוד קשיא אי תורניתא אילן הוא תורניתא הוא דלא מזבנינן הא שאר אילנות מזבנינן והא תנן (לקמן יט:) אין מוכרין להם במחובר לקרקע דהכי דייק לקמן גבי דקל טב לכך פר"ת דתרי גוונא תורניתא נינהו והיא דהכא הוא מין אדמה כעין כבריתא פי' גפרית שאין לה עיקר שורש בקרקע לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אבל תבואה יש לה עיקר בימות החמה ומשום הכי פריך עלה מההיא דשביעית וכה"ג פריך בשבת פרק ר"ע (דף ל.) גבי כבריתא וגם רש"י פירש שם כן שתורניתא דהכא כעין כבריתא: **בנות** שוח. לכאורה משמע דפירי גרוע הוא מדהוסיפו עליהם אבל מעיקרא לא הוו נהגו בהו שביעית וכן משמע בריש מס' דמאי (פ"א) דלא נחשדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שבדמאי השיתין והרימין ועוזרדין ובנות שוח וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: ושם ד"ה כבנות) אמר גבי מותרות קיץ למזבח כבנות י) שבע לאדם שאוכלין אותם בקנוח סעודה אלמא חשובות נינהו ובנות שבע הם בנות שוח כדאיתא בבראשית רבה (פט"ו) תאנים שאכל אדם הראשון איכא דקרו להו בנות שוח לפי שגרמו שוח לאדם ואיכא דקרו להו בנות ל) שבע שגרמו שבע אבילות לאדם ובפרק ד' נדרים (נדרים דף כז.) נמי גבי הנודר מן הכלכלה והיו בה בנות שבע ואמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שבע מותרות מכל הני משמע דבנות שבע חשובים י"ל דודאי בנות שוח פרי חשוב הוא ומה שלא נחשדו עמי הארץ עליהם היינו מפני שיש מהם הרבה והוא מין פרי הגדל ביערים כמו עוזרדין דחשיב בהדייהו גבי קלים שבדמאי לפי שמצוי להם מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל סביב גנותיהם וסביב פרדסותיהן ולא מפני שהוא גרוע ולגבי שביעית מעיקרא סבור כיון שאין נגמרים בשנה שנחנטים בה כדאמרינן (ר"ה דף טו:) בנות שוח שביעית שלהן שניה לפי שעושות לשלש שנים הוי סברי דלא שייך למיזל בהו לא בתר חנטה ולא בתר לקיטה ולבסוף הלכו בו אחר חנטה ונוהג דין שביעית שלו בשנה שניה של שמטה אכן קשיא דהכא קא מפרש תלמודא בנות שוח תאני חיורתא וכן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ:) ובפ' ארבעה נדרים שהבאתי משמע דאינם לא תאנים שחורות ולא תאנים לבנות וי"ל דג' מיני תאנים הם שחורות ולבנות הם סתם תאנים ובנות שוח ומאותם בנות שוח יש מהם רעות ויש מהם טובות ורעות מיירי הכא ובמסכת דמאי ולכך קורא אותם בנות שוח שתולה הקלקלה במקולקל אע"פ שמהם לא אכל אדם כי אם מן הטובות והם אותם בנות שבע דמיירי בהו בשבועות ובנדרים כי מסתמא אדם הראשון מן הטובות אכל ור"ת היה מפרש דגרס הכא גבי שביעית מוכססין בנות שוח ולא גרס ובנות שוח והוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש ואותו פרי הוא גרוע ומביא ראיה מפ"ק דבכורות (דף ח. ושם) דאמרינן התם הארי והדוב והנמר והברדלס עיבורן ג' שנים וכנגדן באילן בנות שוח נחש ז' שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר וי"א מוכססין בנות שוח ופירש"י שם שהוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש: **פירי דארזא.** פ"ה גלונין והוא מאכל חזירים ורשב"ם בשם רש"י פירש פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעינין ואינו ראוי לאכילה וניחא כי גם במס' ר"ה (דף כג. ושם) פירש"י תורניתא פין ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות והאי דקאמר בב"ב (דף פ: ושם ד"ה מה) ארז אינו עושה פירות ודאי אותו ששמו ארז אינו עושה פירות וזה שמו שטה:

כגון דאמר זה וזה. פרש"י שאמר תרנגול לבן ושחור למי ור"י אומר דמיירי כגון שיש ביד הישראל הרבה תרנגולים לבנים ושחורים וקאמר זה וזה והכי משמע בסמוך דקא אמר אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן משמע דקמיה קאי ורש"י פירש דזה לאו דוקא:

ויהבו

מסורת הש"ס

א) [נ"ל והתניא], ב) [שבת ל. נדה סב.], ג) [ברכות מ:], ד) [תוספת' ספ"א], ה) [לקמן כא.], ו) [תוספתא ספ"א ע"ש], ז) [נ"ל והתנן], ח) [לעיל ח.], ט) [ויקרא יט], י) [סנהדרין נו.], כ) [בספרים שלפנינו שם איתא כבנות שוח וכן ליינו שם בתוס' אבל גי' הערוך שם בשבועות כבנות שבע], ל) [שם אית' שוח],

תורה אור השלם

1. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהֹוָה: דברים ז כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלפני מפקדינן וכו' מכשול הוא דבן נח: (ב) ד"ה אלפני וכו' דמקטרי לא: (ג) תום' ד"ה תורניתא. נ"ב עיין במ"ש התוס' במסכת נדה דף סב ע"א בד"ה כל שאין לו עיקר:

לעזי רש"י

גלנ"ט. בלוטים.

קמפרוייש"א [קומפריי"א]. משתה.

מוסף רש"י

כל שיש לו עיקר. שורש שממנו חי (נדה סב.) שנשרש בארץ, ולפי דעתי תורניסא דגרסינן במס' ע"ז דבר שאין לו שורש הוא ולא כמו שמפרשין אותו פיונ"א (שבת צ.). **אלפני דלפני לא מפקדינן.** כלומר לכולי האי לא חיישינן (לקמן כא.).

עין משפט נר מצוה

ס א (מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל' יג):

סא ב טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף א:

רבינו חננאל

כוכבים. לבונה פירוש לבונה זכה אסור למכור לעובדי כוכבים מפני שמקטירין אותה לעבודת כוכבים: **תנא** מכולן מוכרין להן חבילה פי' לסחורה וכמה היא חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשת מנין. ומקשי' דילמא אזיל האי תגרא דזבן שלשת מנין ומזבין לאחריני ומקטרי ופרקי' כי מפקדינן משום ולפני עור לא תתן מכשול דלא למיזבן להנהו דמקטרי אבל לפני דלפני לא מפקדינן: ותרנגול לבן. אוקימנא בזמן שאומר העובד כוכבים מי מוכר לי תרנגול לבן אבל אם אמר לבנים או שחורים בכלל ואפי' א) אמר תרנגול לבן זה מוכרין לו. תניא נמי הכי אמר ר' יהודה בזמן שאמר לו תרנגול לבן אבל אמר זה וזה מותר ואפי' אמר תרנגול לבן זה. ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר. ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו מותר. ומי שרי והתניא עובד כוכבים שעשה משתה לבנו אותו היום ואותו האיש אסור ופריק ר' נחמן בריה דרב משרשיא בטווזיג. ומקשי' ממתני' דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור

א) פי' רבינו הוא כפירוש ר"י בתוס' ד"ה כגון ומיהו זה לר"י אבל לת"ק אסור וצ"ע: